

pronuntiat sine quotidiano Dei adiutorio, nec infidias diaboli, nec carnis concupiscentias superari; ergo nec tentationes, etiam leves & remissas.

Solvuntur objecta.

Obj. 1°. Naturæ humanæ vires, licet peccato delinitatæ, non sunt tamen profus extinctæ; ergo homo sine gratiâ leves quasdam tentationes superat.

Resp. Neg. conseq. Quamvis enim naturæ humanæ vires per originale peccatum non omnino perierint, averfa tamen est hominis voluntas à summo & immutabili bono, & vehementi impetu ad bona fluxa & sensibus obvia rapitur, in eoque maximè, ut jam diximus, situm est infictum naturæ vulnus. Quemadmodum itaque residuis suis viribus ad Dei dilectionem non assurgit, ita nec cupiditates frænât, nec tentationes ad malum impellentes superat. Nam tentationi quæ ad malum veritum sollicitat nemo verè resistit, nisi placeat & delectet bonum contrarium quod divina lex præcipit: atqui illam delectationem donum esse Dei sic declarat S. Augustinus: *Ideo quisque nostram bonum opus suscipere, agere, implere.... nunc delectatur, nunc non delectatur, ut noverit non suæ facultatis, sed divini muneris esse, quod.... delectetur....* (De peccatorum meritis, lib. 2. cap. 17. n. 27.)

Obj. 2°. Experimento compertum est, gentiles veræ Religionis & gratiæ expertes, diversa peccata vitare, & tentationes, etiam graves, superare; ergo multo magis tentationes leves sine gratia vincuntur.

Resp. Neg. ant. Illa enim solus propriè dici potest tentationi resistere, qui cupiditates & vitia quibus ad peccatum impellitur, verè superat: atqui hujusmodi victoria non obtinetur sine gratiâ, juxta illud Augustini: *Tunc victa vitia depu-*

tanda sunt; cum Dei amore vincuntur, quem nisi Deus ipse non donat, nec aliter nisi per Mediatorem Dei & hominum Jesum Christum. (Lib. 21. de civitate Dei, cap. 16. tom. 17. pag. 636.) Quis autem dixerit illos infideles eum habere Dei amorem qui non datur nisi per Christum? Paulo ante dixerat Augustinus, bellum contra vitia non geri voraciter atque sinceriter, nisi veræ delectatione justitiæ; hæc est autem in fide, id est, in gratia Christi; si quando igitur tentationem aliquam superare videantur infideles, ficta est & fucata illa victoria. Tunc non peccata coercentur, sed aliis peccatis alia peccata vincuntur. (S. August. lib. 1. de nuptiis, cap. 3. n. 4.)

Obj. 3°. cum Honorato Tournely, Non sine causa veteres non distinxisse victoriam gravium aut levium tentationum. 1°. Quia taciè supponebatur ex utraque parte illa distinctio. 2°. Quia cum Pelagiani indistincto omnium tentationum victoriam humanis viribus tribuerent, refelli melius non potuerunt, quam si harum indistincte victoria ad gratiam referretur. 3°. Quia ex singulari Dei re, ut plurimum, contingit tentationem in protectione, Quia esse possit homo virtutem esse levem. 4°. Quia in virtutibus aliquam levissimam vincere, quæ tamen raro contingit. (Tom. 2. de gratia, pag. 210.)

Verum hæc omnia non aliud sunt, quam infirma deplorata causæ præsidia.

Resp. ad Ium. Gratiâ supponit nec probat Tournely, utrinque admissum fuisse discrimen illud graves inter & leves tentationes. Nullum Ecclesiæ Doctorem, nullum Pontificem, nullum Concilium, nullum Ecclesiæ monumentum profert, quo insinuetur ejusmodi distinctio. Quæ autem allegavimus Patrum, Romanorum Pontificum & Conciliorum testimonia sicutiam hæc distinctionem excludunt: generatimque & sine ulla exceptione pronuntiant, nullam absque ope divina superari posse tentationem.

Resp. ad secundum. Quamvis Pelagiani omnium tentationum victoriam libero arbitrio generatim attribuerent, hanc tamen distinctionem prætermittere non debuissent SS. Patres, si eam approbassent. Ita enim proposuit, facilius fuisset illos hæreticos ad fideli unitatem revocare: cur ergo SS. Patres in suo cum Pelagianis certamine, distinctionem hanc nunquam adhibuerunt? cur omnium tentationum, nullo discrimine facto, victoriam constanter divinæ gratiæ adscribant, nisi quia nullam, vel levissimam, sine gratia vinci posse certo credebant?

Resp. ad tertium. In Patrum locis ipsæ protulimus non dicitur (quod tamen verissimum est) protectione divinâ fieri ut tentatio vires nostras non superet: sed expressè declaratur nullam, quantumvis levem, sine adjuvante Dei gratia vinci posse. Porro quod tentatio non fit nisi tevis, quod a nobis superetur, utrumque Dei donum est, utrumque juvemur postulare his verbis: *ne nos inducas in tentationem.*

Resp. ad quartum. Non aiunt SS. Patres raro contingere ut homo propriâ virtute tentationi resistat: sed id nunquam contingere declarant. *Quoties tentationi resistis*, ait S. Bernardus, *... noli tuis tribuere viribus; noli in te, sed magis in Domino gloriari.* (Serm. 1. in octavam Paschæ, n. 2.)

PROPOSITIO V.
Nemo in iustitia perseverat absque auxilio gratiæ adjuvantis.

Not. 1°. docuisse Pelagianos posse justos in bono per totam vitam perseverare sine gratiæ actualis auxilio; 2°. confiteri omnes Theologos non posse justum per tempus diuturnum in iustitia permanere sine gratiæ adminiculo. Putant vero nonnulli vires liberi arbitrii cum sola gratia

habituali iustis sufficere, ut aliquandiu perseverent, maxime ubi graves non ingruunt tentationes.

Probatur nostra propositio. 1°. Ex Scripturis: *Nisi Dominus ædificaverit domum*, ait Psalter Regius, *in vanum laboraverunt qui ædificant eam.* Quæ verba iustitiæ comparandæ accomodant SS. Patres. Deindè sic pergit Propheta: *Nisi Dominus custodierit civitatem, frustra vigilat qui custodit eam.* (Psal. 126. v. 1.) Quibus verbis significat quotidianâ gratiæ tutelâ iustis opus esse, sine qua stare in iustitia nequaquam possunt.

Providebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam à dextris est mihi, ne commovear. (Psal. 15. 8.) *Servite Domino in timore, ... nequando irascatur Dominus, & pereatis de via iusta.* (Psal. 2. v. 11 & 12.) Id est, ne Deus offensus vobis gratiæ suæ opem subtrahat, statimque è iustitia excidatis.

Eandem veritatem suis in Epistolis passim inculant Apostoli: *Confidens hoc ipsum, quia quæ cepit in vobis opus bonum, perficiet in diem Christi Jesu.* (Philip. 1. 6.) *Deus omnis gratiæ qui vocavit vos in æternam suam gloriam in Christo Jesu, modicum passus ipse perficiet, confirmabit solidabitque.* (1. Ep. B. Pet. 5. 10.) Quibus in locis aliisque plurimis Scriptura, sicut initium iustitiæ, ita & illius perseverantiam, progressum & incrementum, non ipsi homini, sed gratiæ Christi, tanquam causâ primariâ, adscribit.

Prob. 2°. ex solemnibus Ecclesiæ præcibus: *Da, inquit, Domine, famulis tuis perseverantem in tua voluntate famulatum.* Feria tertia in Passione Domini) *Quæ sunt bona nutrias, & pietatis studio quæ sunt nutrita custodias.* (Domin. 6. post Pentecosten.) Singulis etiam diebus ad Primam sic postulat Ecclesia: *Tua nos hodie salva virtute, ut ad nullum declinemus peccatum; sed semper ad tuam iustitiam faciendam nostra procedant eloquia, dirigantur cognitiones & opera.*

Itaque Ecclesia pro fidelibus perseverantiam à Deo frequens efflagitat : atqui eam non posceret , nisi ipsam domum esse Dei persuasum haberet . Cur enim perseverantia poscitur à Deo , inquit Augustinus , si non datur à Deo ? ista irrisoria est petitio , cum id ab eo petitur , quod scitur non ipsum dare , sed ipso non dante , esse in hominis potestate . (Lib. de dono persever. cap. 2. n. 3.)

Prob. 3°. ex Patribus . Ex multis paucos selegimus : Non volentis , inquit S. Ambrosius , neque currentis hominis perseverantia est : non est enim in hominis potestate , sed miserantis Dei , ut possis complere quod cæperis . (In Psal. 118. serm. 10. n. 35.)

S. Hieronymus : Sciamus nos nihil esse , nisi quod donavit in nobis ipse servaverit semper largitor , semperque donator est . Non nihil sufficit quod semel donavit , nisi semper donaverit . (Ep. ad Ctesiphontem , cap. 3.)

S. Augustinus : Sicut operatur Deus ut accedamus , sic operatur ne discedamus ; . . . manus igitur Dei est , non nostra , ut non discedamus à Deo . (Lib. de bon. persever. cap. 7. n. 14.)

S. Prosper : Sicut duo sunt officia medicinae , unum quo sanatur infirmitas ; aliud quo custoditur sanitas ; ita duo sunt dona gratiæ ; unum quod aufert carnis cupiditatem , aliud quod facit animi perseverare virtutem . (Lib. Sententiarum , sentent. 131.)

S. Fulgentius : Quæcumque sint bonæ vitæ munera in homine , tunc ab illo custodiuntur , si bona in eo perseveret voluntas : sed voluntas ipsa . . . tunc in homine bona justæque perseverat , si eam custodiens gratia divina non deserat . (Lib. 2. de verit. prædest. & grat. cap. 17.)

Porro demonstrant hæc Patrum oracula , non posse justos sine gratia , non tantum longo , sed ne brevissimo quidem tempore , in bono permanere . Numquid enim statuit necessariam non esse opem divinam , nisi ut diu perseveraret ? nequaquam ;

sed absolute præstantur sine gratia nullo modo perseverari . Præterea si possunt iusti absque gratiæ auxilio , propriisque liberi arbitrii viribus aliquandiu perseverare , cur illud pariter valeant per diuturnum tempus , & ad finem usque vitæ ? siquidem per aliquod tempus , sumiter itando , majores acquirunt vires .

Denique ita definiit Concilium Tridentinum : Si quis dixerit sufficienter . . . sine speciali auxilio in decepta justitia perseverare posse , . . . anathema sit . (Sess. 6. can. 22.)

Dices : Sic habet S. Chrysostomus : Ut peccata ante commissa abluantur , per Baptismum efficitur ; ut vero deinceps in puritate maneamus , & nullam adhibeamus maculam , id in nostra situm est potestate ac diligentia ; (Homil. 10. in Joan. n. 3. tom. 7. pag. 611.) ergo S. Doctor justorum perseverantiam sibi ipsorum diligentia tribuit .

Resp. Neg. conseq. S. Chrysostomus justorum perseverantiam ipsorum diligentia sic adscribere , ut perpetuum gratiæ auxilium non excludat , ista verba demonstrant : Si tot peccatis obnoxii , . . . ab omnibus per Christum liberati sumus , multo magis illius opæ fiet ut in hoc statu moneamus . (Hom. 9. in Ep. ad Rom. n. 1.) Sicut qui docet perseverantiam donum esse Dei , non propterea excludit hominis diligentiam , ita pariter qui perseverantiam exhibet tanquam nostræ diligentia opus , non ideo eam Dei munus esse negat . Cur autem S. Doctor peccatorum remissionem quæ in Baptismate confertur , ad divinam refert gratiam , perseverantiam vero in sanctitate humana tribuit diligentia ? Ratio est , quia per Baptismum sanctitas nobis infunditur sine nobis , absque nostrâ , ut aiunt , coopératione ; gratia vero perseverantiam in nobis non operatur sine nobis libere agentibus .

PROPOSITIO VI.

Homo lapsus nullum sine gratia auxilio opus facit ex omni parte bonum; id est, ratione tum objecti sive officii, tum finis proximi, tum finis ultimi.

Observandum est 1°, in omni opere moralitria distingui, nempe objectum, finem proximum, & finem ultimum. Objectum ipsissima est operis quod agitur substantia; dicitur etiam officium, nempe quod faciendum est. Finis proximus illud est quod operans ita intendit, ut in ipso non sistat, sed ulterius tendat. Finis ultimus id dicitur ad quod agens suam actionem ita ultimo refert, ut in illo sistat & conquiescat; v.g. in elemosyna quæ ultimo refertur ad Deum, erogatio pecuniæ est objectum & officium sive substantia operis, levamen alienæ miseriæ est finis proximus, Deus autem finis ultimus.

Observandum est 2°, difficultatem non esse de operibus ratione objecti, vel etiam finis proximi bonis. Nihil enim vetat quin homo ex solis nature viribus nonnulla ex suis operibus referat ad finem proximum, qui sit rationi consentaneus; v.g. potest stare promissis, quia præcipit recta ratio ut alteri non faciat quod sibi fieri nolit; potest elemosynam indigentibus erogare, ut eorum miseriam sublevet. Ad hoc enim sufficit lumen naturale quod in hominum animis penitus extinctum non fuit. Sed movetur controversia de operibus bonis ratione, tum objecti sive officii, tum finis proximi, tum finis ultimi; quæritur nimirum an homo ex solis nature viribus, & sine gratia, opus aliquod peragat quod sub triplici illo respectu bonum sit. Inter recentiores Theologos non desunt, qui doceant sine gratia fieri opus aliquod naturalis ordinis, quod si ex omni parte

bonum, nihilque ad salutem æternam conferat. His prænotatis, stabilienda est nostra propositio.

ARG. I. Ex scriptura.

Apostolicis sic testatur Christus; *Sine me nihil potestis facere* (Joan. 15.) Atqui falsum erit illud Christi oraculum, si homo opus aliquod naturalis ordinis ex omni parte bonum sine gratia perficiat; ergo, &c. Quis enim adeo subtilis fuerit dialecticus, ut aliquid verè boni inveniat, ubi ipsa summa veritas nihil profusus esse boni diserte pronuntiat? *Sive parum*, ait Augustinus, *sive multum, sine illo fieri non potest, sine quo nihil fieri potest.* (Tract. 81. in Joan. n. 3.)

Apostolus ita docet: *Non quod sufficientes sumus cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.* (2. Cor. 3. 5.) Profecto qui sine gratia ne quidem boni agendi cogitationem habet, multo minus ipsum operatur: atqui, teste Apostolo, homo sine gratia, ne quidem boni agendi, &c; ergo, &c.

Præterea Deus operatur omnia in omnibus (1. Cor. 12. 6.) *Ipsius sumus factura, creati in Christo Jesu in operibus bonis.* (Ephes. 2. 10.) *Deus est qui operatur in vobis & velle & perficere pro bona voluntate.* (Phillip. 2. 13.) *Deus . . . apiet vos in omni bono:* (Hebr. 13. v. 20. 21.) atqui Apostolicæ illæ sententiæ quidquid boni operis est in homine, Deo vindicant.

ARG. II. Ex Concilio Arauscano II.

Quanta sit hujus Concilii in Ecclesia autoritas nemo nescit. Sic autem statuit: *Divini numeris est cum & rectè cogitamus, & pedes nostros à falsitate & injustitia continemus.* (Can. 9.) Nemo procul dubio aliquid boni operatur, nisi rectè cogitet, nisi pedes suos falsitate & injustitia contineat

inquit illi divini muneris est, juxta Patres Africanos, ergo & quidquid boni operis agimus. Quoties, pergit Concilium, bona agimus, Deus in nobis atque nobiscum ut operemur, operatur. Nulla facit homo bona, qua non Deus prestat ut faciat homo. (Can. 20. Nemo habet de suo nisi mendacium & peccatum. (Con. 22.) Atqui hæc omnia Concilii essata a veritate sunt profus aliena, si homo ex solis natura viribus aliquid ex omni parte bonum operetur.

ARG. III. Ex Summis Pontificibus.

1°. Zozimus sic proponent: Quod ergo tempus intervenit, quo Dei non egeamus auxilio? ... superbum est enim ut quidquam sibi humana natura presumat. (Tom. 2. Concil. pag. 1616.) Atqui si homo vi solius naturæ bonum aliquod proprio dictum, cumsumque sit ordinis, perficiat, jam tempus erit quod Dei auxilio non indigeamus, poteritque natura humana aliquid sine superbia sibi præsumere; ergo, &c.

2°. Eandem doctrinam proficitur S. Coelestinus: Nemo, inquit, nisi per Christum, libero bene utitur arbitrio. -- Nemo aliunde Deo placet, nisi ex eo quod ipse donavit. -- Ita Deus in cordibus hominum atque in ipso operatur libero arbitrio, ut sancta cogitatio, pium consilium, omnisque motus bonæ voluntatis ex Deo sit. (Epist. ad Episcopos Gallia, capit. 4 & 5.) Atqui si quod opus undequaque bonum ex solis naturæ viribus exeat, tunc homo sine Christo bene utitur libero arbitrio, placet Deo ex eo quod ipse non donavit, nec ita Deus in cordibus operatur, ut omnis motus bonæ voluntatis ab eo prodeat, ergo, &c.

3°. Suis antecessoribus suffragatur Gregorius Magnus: Sciendum est, inquit, quia mala nostra solummodo nostra sunt; bona autem nostra & omnipotentis Dei sunt, & nostra; quia ipse aspirando

prævenit ut velimus, qui adjuvando subsequitur ne inaniter velimus, sed possumus implere quæ volumus. (Lib. 1. Homil. 9. in Ezechiel. n. 2.) Gregorius igitur Magnus id discriminis statuit inter mala & bona nostra opera, quod priora profus nostra sint, posteriora autem & omnipotentis Dei sint & nostra; atqui in adversariorum opinione longe aliter se res habent; quædam enim opera verè bona, ex solo libero arbitrio profecta, ita nostra erunt, ut nullam in eis partem Deus sibi vindicet.

ARG. IV. Ex Augustino,

Si enim singulos Patres hic appellarem, præfens disputatio in immensum cresceret. Innumera sunt solius Augustini testimonia, quæ in confirmandam quam defendimus doctrinam conspirant. Pauca, sed luculenta, referemus.

1°. Quid boni faceremus, inquit, nisi diligere-mus? ... Ubi non est dilectio, nullum opus bonum imputatur, nec rectè opus bonum vocatur, quia omne quod non est ex fide, peccatum est, & fides per dilectionem operatur. (Lib. de grat. Christi, cap. 26. n. 25.) Atqui invicè demonstravimus si ve gratiæ nec esse fidei initium, nec dilectionem Dei inchoatam; ergo sine gratiæ nullum sit opus quod rectè bonum vocetur.

2°. Liberum arbitrium captivatum, non nisi ad peccatum valet; ad justitiam vero, nisi divinitus liberatum adjutum, non valet. (Lib. 3. contra duas Epistolas Pelagianorum, cap. 8. tom. 10. pag. 464.) Pelagiani, inquit, tantum constituunt in libero arbitrio, quo in profundum demersus est homo, ut eo bene utendo dicant hominem mereri gratiam, cum nemo illo bene uti possit, nisi per gratiam. (Ibid. lib. 1. cap. 24.) Atqui si natura sola in opus verè bonum erumpat, ut volunt adversarii, erravit Augustinus asserendo liberum arbitrium

nihil valere, nisi ad peccandum, & neminem eo bene uti, nisi per gratiam.

3°. *Nec potest homo boni aliquid velle, inquit, nisi adjuvetur ab eo qui malum non potest velle, hoc est, à gratia Dei per Jesum Christum. (Ibid. cap. 3. n. 7.)* Porro qui sine gratiâ aliquid boni nequidem velle potest, multo minus illud exequi poterit: atqui, iudice Augustino, nisi homo adjuvetur à gratiâ, non potest boni aliquid velle; ergo, &c.

4°. *Prorsus si defuerit (gratiâ,) nihil boni agere poteris; agis quidem, illo non adjuvante, liberâ voluntate, sed male. (Serm. 156. de verbis Apostoli, cap. 11. n. 12.) Liberum arbitrium ad malum sufficit; ad bonum autem parum est, nisi adjuvetur ab omnipotenti bono. (Lib. de corrept. & grat. cap. 11. n. 31.) Diximus... non solum magna bona, sed etiam minima bona non esse posse, nisi ab illo à quo sunt omnia bona, hoc est, Deo. (Lib. 1. retract. cap. 9.)*

Quantacumque sit adversariorum in excogitandis novis distinctionibus subtilitas, nullam certe invenient quâ possint opinionem suam cum Augustini principiis conciliare. Ex unâ parte asserit S. Doctor, & quidem frequentissimè hominem, si defuerit gratiâ, nihil boni agere posse, vel minima bona non esse posse, nisi à Deo; ex altera vero parte affirmant adversarii, hominem sine gratiâ posse aliquid verè boni agere: hinc docet Augustinus liberum arbitrium nisi adjuvetur à Deo, ad bonum parum esse; illinc contendunt adversarii in libero arbitrio, etiâ divinitus non adjuto, satis esse virium ut opus naturalis ordinis ex omni parte bonum exequatur. Proh! quanta cum S. Doctore discordia.

Ex iis autem quæ protulimus Augustini testimoniis duo gravissima nascuntur argumenta, quibus sic urgeri possunt adversarii.

1°. Quidem cum Pelagianos exagitaret, aliter quàm ipsi procul dubio sentiebat, alioqui nullus

disputationi locus extitisset: atqui Pelagiani contendebant hominem ex solis liberi arbitrii viribus nonnulla opera verè bona perficere; ergo qui eos impugnavit Augustinus in ea fuit sententia, quod homo ex solis naturæ viribus nihil verè boni operetur.

2°. Si existimasset Augustinus hominem sine Dei gratiâ boni aliquid ordinis naturalis perficere, sed quod ad salutem æternam promerendam nihil proficeret, cum Pelagiani contenderent hominem per huiusmodi opera gratiam promereri, id sanè respondisset S. Doctor, quod reponere solent adversarii: dixisset teipm quidem hominem ex solis liberi arbitrii conatibus, aliquid ordinis naturalis bonum propriè dictum operari, sed quod ad salutem viamque æternam nihil conferret: atqui responsionem hanc non adhibuit Augustinus; sed constanter docuit liberum arbitrium non nisi ad peccandum valere, non posse aliquid boni velle, nisi adjuvetur ab omnipotenti bono; id est, Deo; non solum hominem non mereri gratiam, bene tuendo libero arbitrio, sed nequè illo posse bene uti, nisi per gratiam; agere quidem liberum arbitrium, sine gratiâ adjuvante, sed male. Quam igitur à S. Doctoris sententia recedunt ii Theologi, qui volunt hominem sine gratiâ quædam ordinis naturalis opera perficere, quæ sint verè bona, ad salutem vero vitamque æternam nihil conferant.

ARG. V. Ex Theologis Scholasticis & Scripturis Ecclesiasticis.

Tanta est eorum multitudo, ut singulos appellare non sinat instituti nostri ratio. Certum intra numerum nos continere jubet brevitatis.

Cardinalis Bona: *Quiliberò arbitrio bene uti maluit, cum posset, jam ipso ad bonum uti... aut quæ recta sunt cogitare nequit, nisi gratia & misericordia divina ipsum excitet & præveniat. (Lib. de prin-*

capitis vitæ Christianæ, part. 1. cap. 3. pag. 169.)

Contentonius: *Nulum prorsus, etiam moralis ordinis, bonum velle efficere absque speciali Dei adjuvantis gratia in statu naturæ lapsæ homo potest.* (Tom. 5. lib. 6. dissert. 2. cap. 2.)

Ripalda Jesuita: *Recte dicitur voluntatem in hoc ordine providentiæ destitutam auxilio gratiæ, suis viribus relictam, solam posse superbiam & peccatum.* (Disput. 29. Sect. 6. n. 3.)

Pater Bagot ejusdem Societatis: *Si Dei opem tanquam munus gratuitum à Dei bonitate (homo) expectat, est prima illius gratiæ & fidei initialis fructus, sine quo non solum intentio, & ex ea consequens virtutis electio, non bona, sed etiam mala est.* (Apolog. fidei. part. post. lib. 5. disput. 8. cap. 9.)

Sambovius Doctor Sorbonicus in tractatu manuscrito de gratiæ in Scholis Sorbonicis dictato, conclusionem hanc defendit: *Homo indiget speciali auxilio gratiæ divini ad quodlibet bonum opus morale naturalis ordinis volendum & efficiendum.*

Alvares insignis Thomista: *Dicendum est nulum actum moralem, in naturæ lapsæ elicitum absque homine absque auxilio gratiæ, esse verè bonum verèque virtutis opus, etiam comparatione ultimi finis naturalis.* (De auxili. disput. 50. n. 6.)

Hincmar Archiepiscopus Remensis: *Habemus liberum arbitrium ad bonum, præventum & adjuvum gratiæ, & liberum arbitrium ad malum, destitutum gratiæ.* (De prædest. cap. 21.)

Hildebertus Episcopus Cenomanensis (Epist. 14. ad Regin. Angliæ.) *Tota adsis gratia Dei, sine quâ nec volumus bene, nec bene operamur.*

Magister Sententiarum: *Non potest (homo) velle & perficere bonum, nisi per gratiam liberetur & adjuvetur.* (Lib. 2. dist. 25.)

Ludovicus Grenade, tum pietate, tum scientiâ clarissimus sic habet: *L'homme, à cause du péché, étoit demeuré si pauvre, si nud & tellement inhabile à toute sorte de bien, que de lui-même il ne pouvoit...*

porter ses mains à une bonne œuvre... si Dieu ne lui eût prêté la main, & ne l'eût réveillé par sa grace. (Memorial. part. 2. lib. 6. ex vers. Gallic.)

Cardinalis de Richelieu in opere cui titulus, *Instructio du Chrétien*, sic docet: *Sans la grace nous ne saurions faire aucun véritable bien.* (Lect. 1. pag. 6.) *L'homme de soi-même ne peut rien; il est impuissant sans l'assistance & sans l'aide du grand Dieu: mais avec sa grace, rien ne lui est impossible.* (Lect. 19. pag. 218.)

ARG. VI. Ex rationibus Theologicis.

1°. Nullum est opus verè bonum, nisi ad Deum, tanquam finem ultimum, referatur, ut constat apud omnes tum Philosophos, tum Theologos: atqui homo sine gratia nunquam opera sua ad Deum, tanquam finem ultimum, dirigit. Ut enim agens in Deo, tanquam fine ultimo, quiescat, eum diligat necesse est. Nemo quippè agit propter aliquem finem, nisi pondere aliquo in eum feratur. Ponderus, inquit Augustinus, est impetus quidam cujusque rei velut conantis ad locum suum. (Enarrat. 2. in Psal. 29. n. 10. Ponderus autem creaturæ rationalis non aliud est quàm illius amor: *Amor meus*, inquit S. Doctor, *pondus meum; eo feror, quocumque feror.* (Lib. 13. confess. cap. 9.) Atqui homo sine gratia Deum non diligit, etiam quatenus autorem naturæ, ut in propositione tertia demonstravimus; ergo homo sine gratia actus suos ad Deum, tanquam finem ultimum, non refert; ergo nec opus verè bonum efficit.

2°. Homo in statu naturæ lapsæ, cujus per peccatum attenuata sunt vires, multo minus sine gratia opus aliquod verè bonum efficit, quam in felicissimo naturæ innocentis statu: atqui homo integer sine gratia bonum non operabatur. *Nec ipsum*, inquit Augustinus, *voluit esse sine sua gratia..... quoniam liberum arbitrium ad malum sufficit, ad*

bonum autem parum est, nisi adjuvetur ab omnipotenti hono. (*Lib. de corrept. & grat. cap. 11. n. 31.*) Rem illustrat exemplo oculi qui, licet integerrimus sit, cernere tamen non potest: nisi lucis splendore adjuvetur. Sicut oculis... etiam plenissimè sanus, nisi candore lucis adjutus, non potest cernere; sic & homo, etiam perfectissimè justificatus, nisi aeternâ luce justitiæ adjuvetur, rectè non potest vivere. (*Lib. de natura & gratia, cap. 26*) Ergo multo minus homo lapsus, sine gratia aliquid verè boni perficit.

3°. Ea sententia rejicienda est, quæ Pelagianorum & Semipelagianorum errori patrocinatur, ad eumque facilem viam sternere viderur: atqui gravi hoc vitio laborat adversariorum doctrina. Si enim ex solis naturæ viribus opus verè bonum efficimus, facile sibi persuadebit aliquis, Deum per hujusmodi operâ ad conferendam suam gratiam moveri & excitari, eaque dignum sese præstare hominem posse per actus verè bonos, ex sola natura prodeuntes, ac proinde gratiam secundum merita nostra dari, ut contendebant Pelagiani; nihil autem simile ex nostrâ doctrina pertimescendum est, quæ nullum admittit in homine opus verè bonum, quod à gratiæ beneficio non manaverit.

4°. Si homo benè & rectè operetur absque gratia, poterit sine Christo salutem consequi, ac proinde gratis mortuus erit Christus. Supponamus enim hujusmodi hominem è vita discedere, priusquam è naturali sua bonitate per mortale aliquod peccatum excidat; num damnabitur? num salvus erit? illum damnati non finit justitia naturalis quam ad mortem usque retinuit; ergo sine fide, sine gratia Christi salutem obtinebit; id autem non ferunt aures Christianæ: sed ipsum audiamus Augustinum: *De infante*, inquit, non loquor; juvenis vel senex in ea regione defunctus est ubi non potuit Christi nomen audire: potuit fieri justus per naturam & liberum arbitrium, an non potuit?

Manifestè hic agitur de justitia merè naturali; non alia enim supponi potest in homine qui ex solis naturæ viribus; sine fide & gratia Christi bonum operatur. Quid autem de illo sentit S. Doctor? Si potuisse dicunt, inquit, ecce quod est crucem Christi evacuare, sine illa quemquam per naturalem legem & voluntatis arbitrium justificari posse contendere. Dicamus & hic: ergo gratis Christus mortuus est. (*Lib. de nat. & grat. cap. 9. n. 10.*)

Idem reperias in toto ferè capite 3. Libri quarti contra Julianum. Si per naturam voluntatemque justitia, inquit, ergo gratis Christus mortuus est... per quod enim vera justitia, per hoc etiam Regnum Dei. Deus namque ipse, quod absit, erit injustus, si ad ejus Regnum verus non admittatur justus. Ibi agitur de justitia bonis operibus naturalibus acquisita; aliam enim in infideli supponere non licet; ergo si ex solis naturæ viribus prodirent opera ex omni parte bona, Regno cœlesti, juxta S. Doctorem, digna essent; & qui iis instructus è vivis excederet, salutem consequeretur, ac proinde gratis mortuus esset Christus.

Solventur objecta.

Obj. 1°. Fide constat hominem lapsum esse liberum: atqui non est liber, nullum possit sine gratia opus verè bonum efficere; ergo, &c.

Resp. Dist. min. Nullum possit sine gratia, &c. potestate naturali et remotâ, conc. min. potestate proximâ, expeditâ & in actum reducendâ; neg. min.

Fatemus quidem hominibus lapsis superesse liberam benè operandi facultatem quam in natura acceperunt; Ait Augustinus, (*Lib. de grat. Christi, cap. 5.*) & quam vocat, potestatem, possibilitatem naturæ humanæ. (*Lib. de grat. Christi 34. & lib. de natura & grat. cap. 39.*) Liberum enim hominis arbitrium peccato inclinatum quidem fuit & immi-

nutum, non autem profus extinctum. Verum cum Augustino contendimus, potestatem hanc à natura auditam, adeo remotam esse, impeditam & sine gratia sterilem, totiusque boni fructus infecundam, ut si gratia non accesserit, homo quamvis semper possit bene agere, nunquam tamen aliquid verè boni fit operamus; uno verbo, cum S. Doctore agnoscimus voluntatis arbitrium quod huc atque illuc liberum steditur, atque in naturalibus bonis est; (*Lib. 2. de peccator. meritis, cap. 18. n. 30.*) sed ita se habet, ut nunquam ad opus verè bonum sese ferat, nisi ab eo adjuvetur qui in nobis operatur velle & perficere.

Veritatem hanc dilucidè sic exponit Florus Lugdunensis, pietate & scientià notissimus: *Homo habet liberum arbitrium, ut possit bene velle, ut possit bene vivere, ut possit Deo adherere; sed ut bene velit, ut bene vivat, ut Deo adhareat, non est suæ virtutis, sed gratiæ Dei miserentis.* (*Lib. contra Joan. Scotum Erigenam, cap. 4. n. 4. in Collect. Mauguin.*) Certum est igitur & liberum arbitrium in homine lapsò non periisse; & ita se habere, ut nunquam in opus verè bonum proficiat, nisi gratià divinà adjuvetur.

Objic. 2°. Quæ congestissimus Augustini testimonia, hoc unum probant, scilicet hominem sine gratia quidquam boni non agere, quod ad veram pietatem justitiamque pertineat. Id enim satis apertè indicat. S. Doctor his verbis: *Gratiam Dei sic confiteatur, qui vult veraciter confiteri, ut omnino nihil boni sine illa, quod ad pietatem pertinet veramque justitiam, fieri posse non dubitet.* (*Lib. de grat. Christ. cap. 26. n. 27.*) Ergo ex illa testimoniorum Augustini congerie perperam inferitur, nullum opus verè bonum ordinis naturalis, & quod ad pietatem justitiamque non pertineat, ab homine lapsò sine gratia fieri.

Resp. Neg. conseq. Nullum quippè opus undequaque bonum agnoscit Augustinus, quod ad pie-

tatem & justitiam non pertineat. Cum enim dixisset Julianus fideliter bonos esse homines qui non propter Deum faciendo bona quæ faciunt, non ab eo vitam consequuntur æternam, eum sic increpat S. Doctor: *Jesus ergo Deus & bonus bonus est in mortem missurus æternam? Piget jam dicere quam multa te sequantur insana, talia sentientem, talia dicentem, talia scribentem.* (*Lib. 4. contra Julian. cap. 3. n. 33.*) Jam dixerat: *Dici non potest quantum ista te fallat opinio: fieri enim non potest ut steriliter boni simus; sed boni non sumus quidquid steriliter sumus. Nullo modo homines sunt steriliter boni;* (*n. 22.*) rejicit ergo S. Doctor opinionem quæ opera verè bona & tamen sterilia, nulliusque ad pietatem & justitiam momenti admittit.

Id etiam persuadet recta ratio. Quid etiam est opus undequaque bonum, nisi opus eo profus modo factam, quò fieri jubet Deus? Nam si quid foret in actione quod à lege divina deflueret, tunc sine aliquo defectu non esset, nec proinde ex omni parte bona, ut fert trita hæc sententia: *Bonum ex integra causa, malum ex quocumque defectu:* atqui opus quod eo profus modollit, quò fieri jubet Deus, non potest ad pietatem justitiamque non pertinere, ut res ipsa clamat.

Obj. 3°. *Gentes quæ legem non habent, inquit, Apostolus, naturaliter ea quæ legis sunt faciunt.* (*Rom. 2. 14.*) Ergo ex solis naturæ viribus, & absque gratia fieri possunt opera ex omni parte bona.

Resp. Prædicta Apostoli verba quondam à Pelagianis & Semipelagianis fuisse usurpata; nimirum à Pelagio, (*Epist. ad Demetriadem*) à Cassiano, (*collat. 13.*) à Fausto, *lib. 2. de gratia & lib. arbitrio*) ut ostenderent hominem sine gratiæ auxilio legis præcepta servare; sed Patribus longè aliter visum est qui, licet in exponendo Apostoli loco diversi fuerint, in eo tamen consentiunt, quod Paulus hic statuere noluerit præcepta legis absque gratia servari.

Alii enim quamplurimi, ut Augustinus, (*Lib. de spiritu & littera, cap. 26. & sequentibus.*) Sanctus Prosper contra Collatorem, (*Cap. 22.*) Sanctus Fulgentius, (*de Incarnat. & gratia cap. 25.*) Sanctus Thomas, (*ad illum locum*) contendunt ibi sermonem esse de gentibus fide Christi Mediatoris jam imbutis, ita ut vox *naturaliter* non opponatur gratiæ, sed legi scripturæ, quasi, dicit Apostolus: non est vobis gloriandum, Judæi, quod legem Mosaicam acceperitis, quia gentes ad fidem conversæ quæ legem illam non habent, *naturaliter*, id est, sine illius legis adminiculo; & per naturam gratiæ reparatam, *quæ legis sunt faciunt.*

Hæc autem interpretatio duobus potissimum nititur argumentis. 1°. Eo spectat Apostolus in epistola ad Romanos (*Cap. 3.*) ut ostendat sine fide Christi omnes tam Judæos, quam Græcos, *sub peccata esse*, omnes declinasse, omnes inuites factos esse, & in omnibus locum habuisse hæc Prophetæ verba: *non est timor Dei ante oculos eorum*: atqui cum illo Apostolici instituto & scopo coherere non posset sententia quæ asfereret, gentes sine fide Christi Mediatoris, sine auxilio gratiæ, legem naturalem observasse.

2°. Agit Apostolus de ea legis observatione quæ homo justificatur, siquidem objectis verbis ista præmittit: *non enim auditores legis justi sunt apud Deum, sed factores legis justificabuntur*: atqui certum est observationem legis, per quam justificatur homo, locum non habere apud infideles; ergo loquitur Apostolus de gentibus ad fidem converti.

Alii locum istum interpretantur de gentibus à fide alienis; sed per hæc verba, *ea quæ legis sunt faciunt*, intelligat non totam legem naturalem, sed aliqua tantum ejus præcepta quæ observantur ratione objecti sine gratia. Qui vero sine fide nonnulla legis naturalis præcepta ratione objecti tantummodo

tummodo servant, opus undequaque bonum non efficiunt: *Hoc tamen peccantes*, ait Augustinus, *quod homines sine fide, non ad eum finem ista opera retulerunt, ad quem referre debuerunt.* (*Lib. 4. contra Julianum, cap. 3. num. 25.*) Positâ igitur hujusmodi interpretatione, nulla superest difficultas.

Objic. 4°. Bullam Pii V contra Michaëlem Baium quæ, inter ceteras propositiones, damnatæ sunt vigesima septima: *Liberum arbitrium sine gratiæ Dei adjutorio non nisi ad peccandum valet*; trigesima septima: *Cum pelagio sentit, qui bonum aliquod naturale, hoc est, quod ex solis naturæ viribus ortum ducit, agnoscit.* (*Tom. 10. Concil. Hard. pag. 1208.*) Indè concludunt adversarii nostram sententiam expressè damnatam fuisse.

Resp. 1°. Plurimas è propositionibus Baianis non ideo damnari, quod hæreticæ aut falsæ judicentur; sed quod mordacius & paulo contumeliosius in Theologos scholasticos prolata fuerint: quapropter non in se, at propter acerbitatem censuræ, eas proscribendas censuit Summus Pontifex. Ita respondent Cardinalis Tolet & Vasquez, ambo Societatis Jesu. Contendit uterque cum Bellarmino, neminem sine gratia posse, vel minimam tentationem superare, quamvis fateatur Vasquez suam hanc doctrinam contineri in ista trigesima propositione à Pio V damnata: *Fures sunt & latrones quicumque docent tentationi ulli sine gratiæ adjutorio resistere hominem posse.* Sic autem argumentatur: *Aut dicamus*, inquit, *sententias communes & veras fuisse à Pontificibus (Pio V, Gregorio XIII, & Urbano VIII.) damnatas, quod non licet, aut severas tantum & acres censuras veritas, quibus aliorum opinioniones infestatatur Baius: (Legatur Vasquez in I. 2. S. Thomæ, disput. 190. art. 18.)*

Resp. 2°. cum gravibus Theologis, non paucas è Baianis propositionibuseam ob causam damnatas.